

15 maart 2023

Flitspeiling alarmeringsmiddelen overheid

Onderzoek naar de houding van Nederlanders ten
aanzien van de alarmeringsmiddelen vanuit de overheid
bij noodsituaties

In opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid

Introductie

Aanleiding

De overheid kan verschillende middelen inzetten om Nederlanders te informeren over een noodsituatie. Belangrijke middelen zijn NL-Alert en het Waarschuwing- en Alarmeringssysteem (WAS).

Het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) wil inzicht in de houding van Nederlanders ten aanzien van de alarmeringsmiddelen van de overheid bij een noodsituatie. I&O Research voerde in opdracht van het ministerie een flitspeiling uit naar de bekendheid van Nederlanders met deze middelen en het beeld dat ze hiervan hebben. Respondenten hebben deze vragenlijst ingevuld zonder uitgebreide informatie vooraf over deze alarmeringsmiddelen. De antwoorden geven dus vooral de (spontane) indruk weer die inwoners hebben, en zijn dus geen beoordeling van het waarschuwing- en alarmeringssysteem.

De dataverzameling van deze flitspeiling liep van 6 tot en met 7 maart 2023. Deze rapportage geeft de uitkomsten weer van deze flitspeiling.

Uitvoering onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd onder 1.497 Nederlanders van 18 jaar en ouder, die lid zijn van het I&O Research Panel. In de onderzoeksverantwoording aan het einde van het rapport staat een uitgebreidere beschrijving over hoe het onderzoek is uitgevoerd.

In sommige gevallen tellen percentages niet op tot het totaal of tot meer dan 100 procent. Dit komt door afrondingsverschillen.

Bij sommige vragen waren meerdere antwoorden mogelijk. Dit staat bij de uitkomsten vermeld.

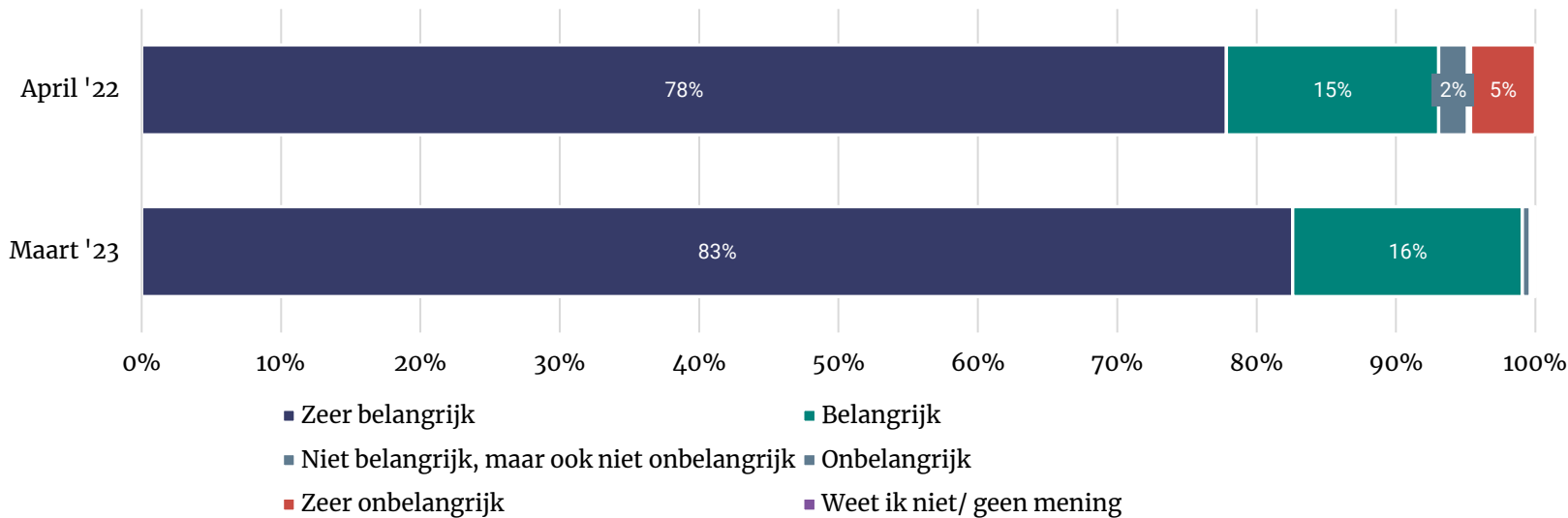
Verschillen worden beschreven wanneer deze significant zijn. Hierbij hebben we gekeken naar:

- Leeftijd;
- Opleiding;
- Woonsituatie: in de Randstad (de steden Amsterdam, Almere, Utrecht, Rotterdam, Leiden, Den Haag, Amersfoort, Dordrecht, Hilversum en Haarlem) of periferie;
- Hoog Risicogebied: woont men in een Hoog Risicogebied? Hoog Risicogebieden zijn gebieden in een straal van 10 kilometer rondom Chemelot, Borssele, Moerdijk en Chemport Europe.

Vier op vijf vinden informatie tijdens noodsituatie van de Nederlandse overheid zeer belangrijk

Figuur 1. Hoe belangrijk vindt u het dat de Nederlandse overheid informatie aan de bevolking geeft tijdens een noodsituatie?

* Percentages (zeer) onbelangrijk en weet niet/geen mening zijn in maart '23 opgeteld minder dan 1%.

Deze vraag is tweemaal gesteld in een flitspeiling, als openingsvraag. In april 2022 was **78 procent** van de Nederlanders van mening dat het zeer belangrijk is dat de Nederlandse overheid informatie aan de bevolking geeft, in de huidige meting vindt **83 procent** dit zeer belangrijk. Deze twee verschillen zijn niet getoetst op significantie.

Bijna alle Nederlanders bekend met NL-Alert en sirenes

Respondenten kregen een lijst met middelen voorgelegd die de overheid kan inzetten bij noodsituaties om burgers te waarschuwen.

Bijna alle Nederlanders (97%) zijn bekend met NL-Alert berichten en sirenes.

De andere formele middelen waarmee een groot deel van de Nederlanders bekend is, zijn de digitale informatieborden (84%) en Rijksoverheid.nl (71%).

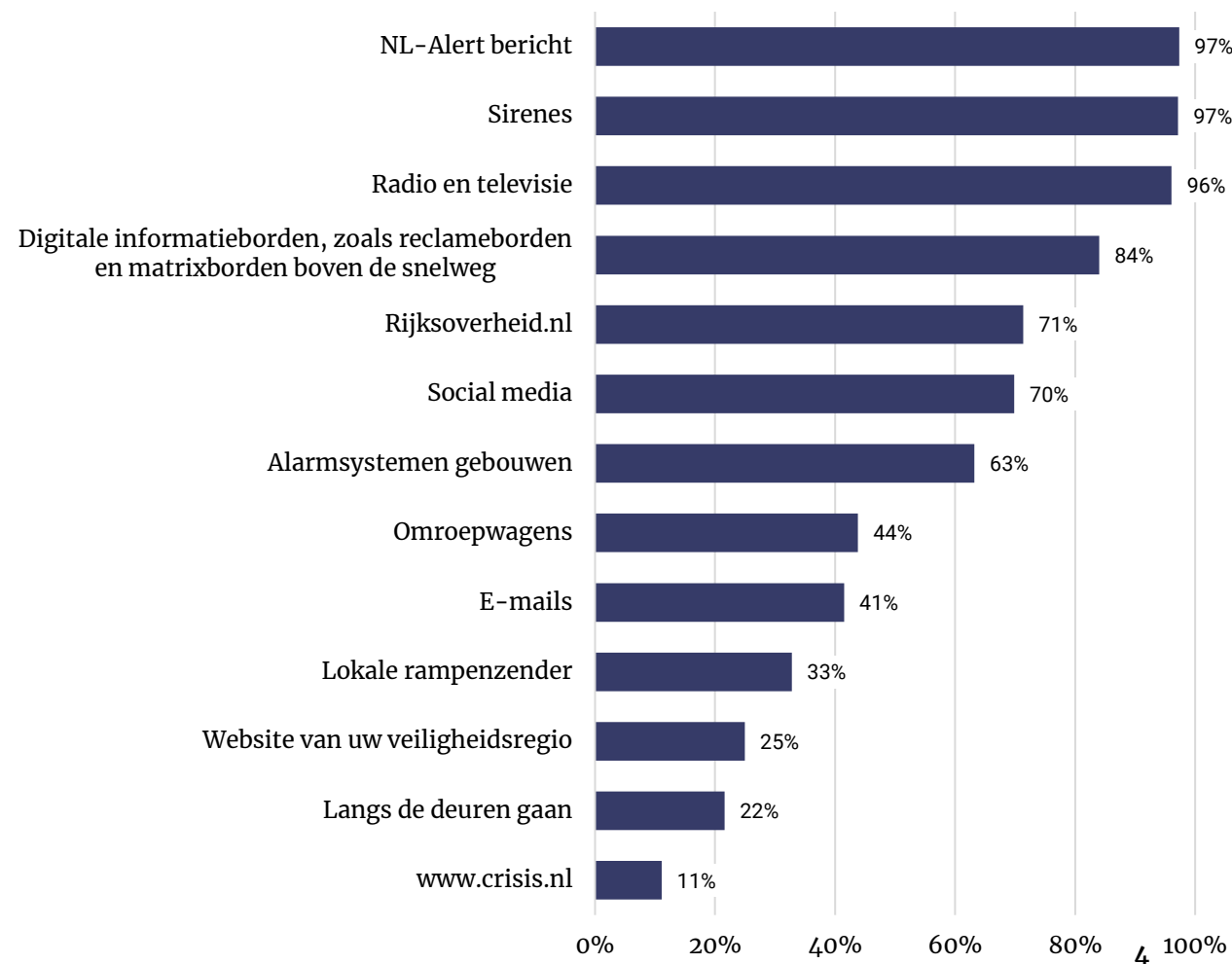
Een derde (33%) van de Nederlanders is bekend met de lokale rampenzender. De lokale rampenzender is onderdeel van het handelingsperspectief wanneer de sirenes afgaan. Uit deze vraag blijkt dus dat twee derde (67%) niet bekend is met dit middel, de website van de veiligheidsregio (25%), langs de deuren gaan (22%) en crisis.nl (11%).

Vijf procent geeft aan een andere manier van alarmering te kennen. Voorbeelden hiervan zijn:

- de krant of het lokale dagblad;
- buurtpreventie of buurtapps.

In deze open antwoorden worden ook andere woorden voor sirenes genoemd, zoals (lucht)alarm en maandelijks alarm.

Figuur 2. De overheid zet verschillende middelen in om burgers te waarschuwen bij noodsituaties. Welke manieren kent u? (% bekend)

Ouderen iets minder bekend met alarmeringsmiddelen

Ouderen wat minder bekend met alarmeringsmiddelen

Over het algemeen zijn ouderen (65-plus) wat minder bekend met de alarmeringsmiddelen. Dit verschil geldt niet voor de bekendheid met sirenes.

Bekendheid met NL-Alert: Van de 65-plussers is **94 procent** hiermee bekend. Onder de rest van de leeftijdsgroepen is dit **98 procent**

Bekendheid met de website van Rijksoverheid: **81 procent** van de inwoners van 18 t/m 34 jaar is hiermee bekend; **54 procent** van de 65-plussers is hiermee bekend.

Bekendheid met de website van de veiligheidsregio: **Ruim een kwart** van de inwoners van onder de 65 jaar kennen deze website. Van de 65-plussers is **18 procent** hiermee bekend.

Voor de bekendheid met de *lokale rampenzender* geldt juist het omgekeerde: bijna **een kwart (23%)** van de personen tussen de 18 en 34 jaar is hiermee bekend. Van de inwoners ouder dan 34 jaar is ongeveer **een derde** hiermee bekend. De bekendheid is het hoogst bij inwoners tussen de 50 en 65 jaar (39%).

Weinig verschillen naar opleidingsniveau en bekendheid met alarmeringsmiddelen

De bekendheid van de verschillende alarmeringsmiddelen van de overheid is hoog bij alle opleidingsniveaus. Met de website van de Rijksoverheid zijn middelbaar (72%) en hoogopgeleiden (76%) iets vaker bekend dan laagopgeleiden (62%). De bekendheid met de sirenes is onder alle opleidingsniveaus boven de **90 procent**.

Weinig verschillen tussen Hoog Risicogebieden en rest Nederland

De bekendheid met NL-Alert en de sirenes is onder inwoners in een Hoog Risicogebied even hoog als onder inwoners die niet in een dergelijk gebied wonen. In de Hoog Risicogebieden is de bekendheid met de lokale rampenzender wel hoger (**47%**) dan in de 'niet-Hoog Risicogebieden' (**32%**). Een groter deel van de inwoners die niet in een Hoog Risicogebied wonen, kent juist de digitale informatieborden (**84%**) vaker in vergelijking met inwoners die wel in zo'n gebied wonen (**75%**). Er zijn geen significante verschillen naar het bouwjaar van de woning en de bekendheid met de verschillende alarmeringsmiddelen.

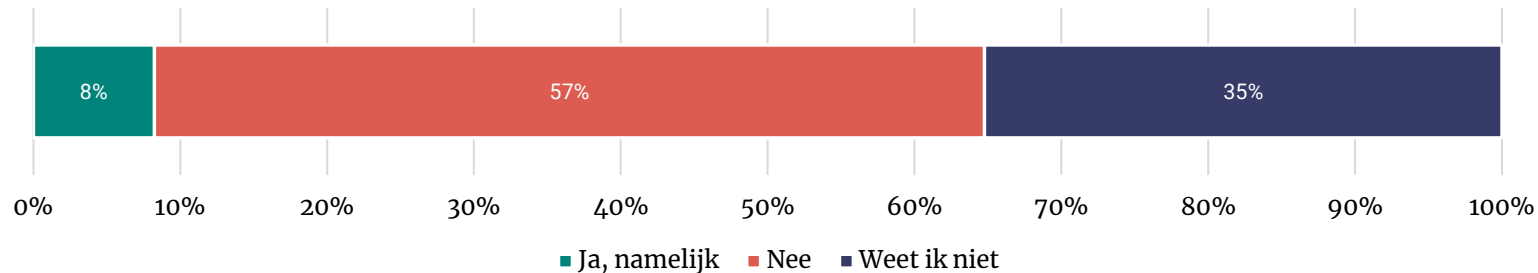

Acht procent wil graag op een andere manier gewaarschuwd worden

Respondenten kregen de volgende toelichting:

De overheid waarschuwt en informeert de bevolking op een aantal manieren bij noodsituaties. Bijvoorbeeld via een NL-Alert bericht op uw telefoon, via een sirene, via digitale informatieborden of, door in sommige gevallen door langs de deuren te gaan.

Figuur 3. Zou u nog op een andere manier gewaarschuwd willen worden door de overheid bij een noodsituatie?

Acht procent van de Nederlanders wil graag op een andere manier gewaarschuwd worden. We hebben deze personen gevraagd op welke manieren ze dan gewaarschuwd willen worden. Dit zijn de meest genoemde antwoorden:

- radio en tv;
- via de telefoon: sms/WhatsApp/telefonisch.

Ruim de helft (57%) van de Nederlanders zegt dat ze niet op een andere manier gewaarschuwd willen worden door de overheid, een derde (35%) weet niet of ze op een andere manier gewaarschuwd willen worden.

Hoogopgeleiden (11%) willen wel vaker op een andere manier gewaarschuwd worden dan middelbaar en laagopgeleiden (respectievelijk 6% en 7%). Er zijn geen verschillen naar leeftijd of het wonen in wel of geen Hoog Risicogebied.

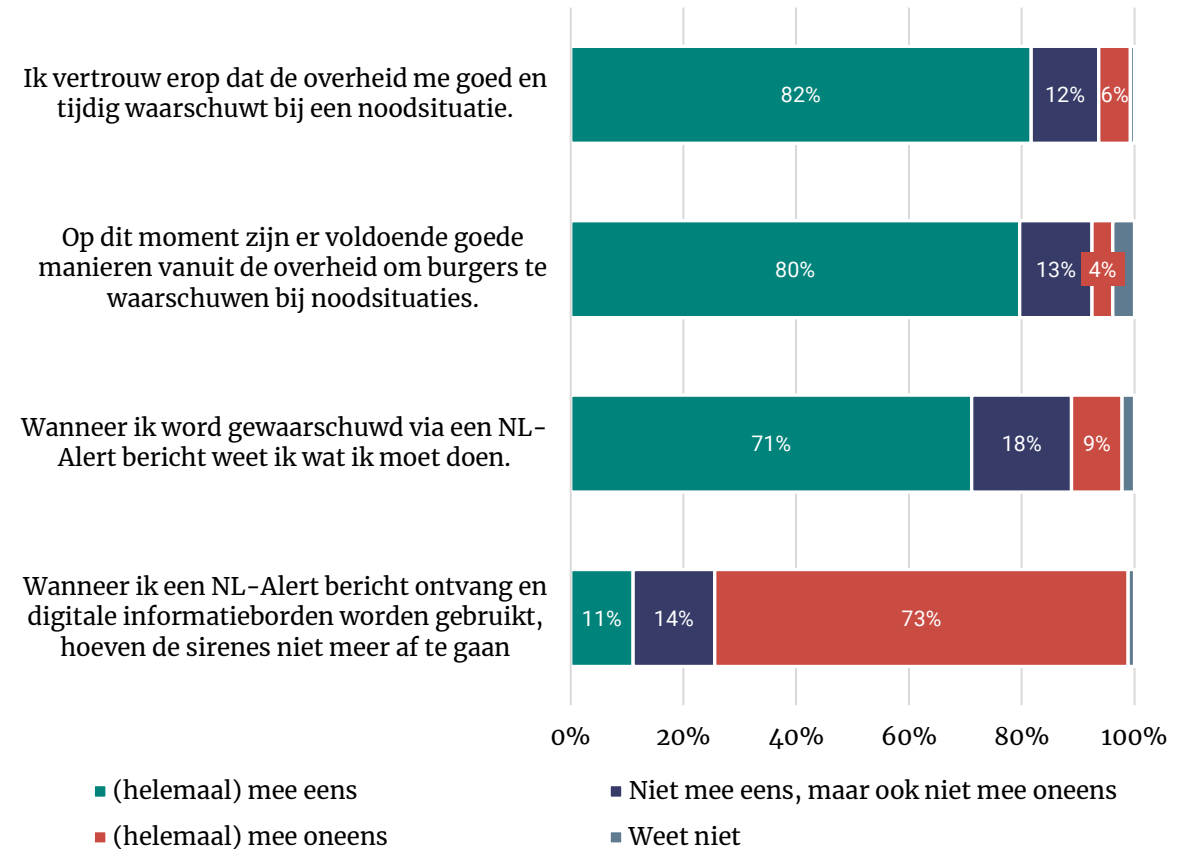
Driekwart vindt dat de sirenes nog wel af moeten gaan bij gebruik NL-Alert en digitale informatieborden

Acht op de tien inwoners vertrouwen erop dat de overheid hen goed en tijdig waarschuwt bij een noodsituatie en een vergelijkbaar deel vindt ook dat er voldoende alarmeringsmiddelen zijn vanuit de overheid.

Zeven op de tien Nederlanders weten wat ze moeten doen als ze gewaarschuwd worden via een NL-Alert.

Respondenten kregen ook een stelling voorgelegd om na te gaan wat hun houding is ten aanzien van het inzetten van de sirenes, als er ook al andere alarmeringsmiddelen (NL-Alert en digitale informatieborden) worden ingezet. **Bijna driekwart** van de Nederlanders is het (helemaal) oneens met deze stelling en ziet dus wel de noodzaak in van de inzet van sirenes, naast NL-Alert en de digitale informatieborden. Voor **een op de tien** is de inzet van NL-Alert en digitale informatieborden wel toereikend.

Figuur 4. Hieronder ziet u een aantal stellingen die gaan over het waarschuwen van de bevolking door de overheid bij noodsituaties. Kunt u aangeven in hoeverre u het met deze stellingen eens bent?

Verschillen naar achtergrondkenmerken of er voldoende goede manieren zijn om burgers te waarschuwen

Inwoners uit 'niet-Hoog Risicogebieden' wat meer vertrouwen in alarmering vanuit de overheid

Inwoners die niet in een Hoog Risicogebied wonen, hebben significant meer vertrouwen (82%) dat de overheid hen goed en tijdig waarschuwt bij een noodsituatie, dan inwoners uit een Hoog Risicogebied (72%).

Inwoners verschillen van mening of er voldoende goede manieren zijn om burgers te waarschuwen

Een aantal groepen inwoners is vaker van mening dat er voldoende goede manieren zijn vanuit de overheid om burgers te waarschuwen.

Dit geldt voor:

- Jongere inwoners (tot 49 jaar). **Ruim acht op de tien** delen deze mening, in vergelijking tot zeven op de tien 65-plussers;
- Hoogopgeleiden (85%), ten opzichte van middelbaar (78%) en laagopgeleiden (73%);
- Inwoners uit de periferie (81%), in vergelijking tot inwoners uit de Randstad (72%).

Verschillen naar leeftijd en opleidingsniveau in beoordeling relevantie sirene

Personen van 65 jaar en ouder zijn het iets vaker eens met de stelling 'Wanneer ik een NL-Alert bericht ontvang en digitale informatieborden worden gebruikt, hoeven de sirenes niet meer af te gaan' (16%) in vergelijking met 65-minners (8-11%). Het algemene beeld is echter dat het grootste deel van alle leeftijdsgroepen vinden dat de sirenes naast andere alarmeringsmiddelen kunnen bestaan.

Hoger opgeleiden zijn het juist wat vaker oneens met deze stelling (79%) dan personen met een middelbaar (71%) of laag opleidingsniveau (68%). Hoger opgeleiden vinden dus wat vaker dat de sirenes wel af kunnen gaan, naast de andere alarmeringsmiddelen dan middelbaar en laagopgeleiden.

Negen op de tien Nederlanders denken dat sirene wordt ingezet bij acute oorlogsdreiging

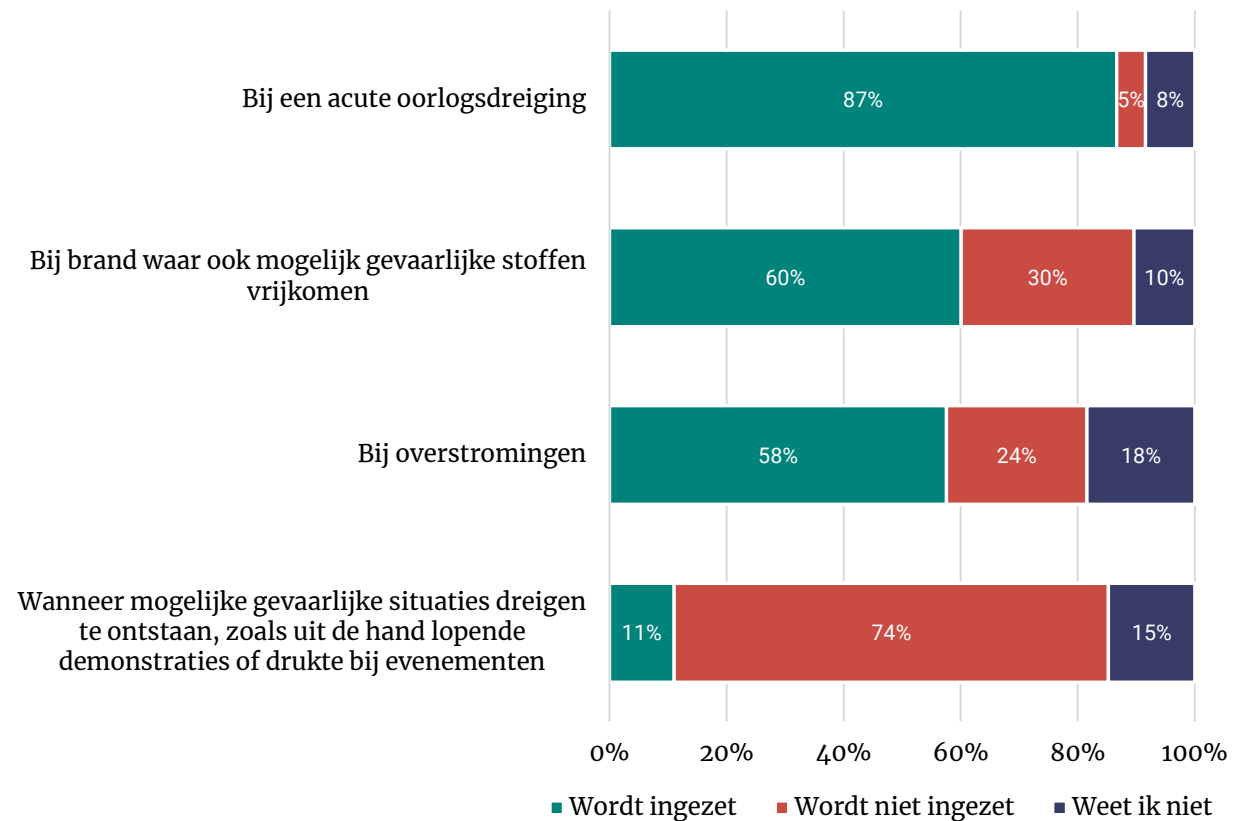
Bijna negen op de tien (87%) inwoners denken dat de sirenes worden ingezet bij een acute oorlogsdreiging. Zes op de tien denken dat de sirenes worden ingezet bij brand, waar ook mogelijk gevaarlijke stoffen vrijkomen en bij overstromingen. **Achttien procent** twijfelt of de sirene bij overstromingen wordt ingezet.

Een klein deel van de Nederlanders (11%) denkt dat de sirenes worden ingezet wanneer mogelijk gevaarlijke situaties dreigen te ontstaan, zoals uit de hand lopende demonstraties of drukte bij evenementen.

Inwoners uit een Hoog Risicogebied maken soms een andere inschatting dan inwoners elders in Nederland. Een groter deel van de inwoners uit Hoog Risicogebieden (71%) denkt dat de sirene wordt ingezet bij brand waar mogelijk gevaarlijke stoffen vrijkomen. In niet-Hoog Risicogebieden is dit 59 procent.

Inwoners uit niet-risicogebieden denken juist vaker dat de sirene wordt ingezet bij overstromingen (58%) vergeleken met inwoners in Hoog Risicogebieden (43%).

Figuur 5. In welke situaties denkt u dat de sirenes wel of niet worden ingezet?

Driekwart denkt dat de sirene in alle woonwijken in Nederland te horen is

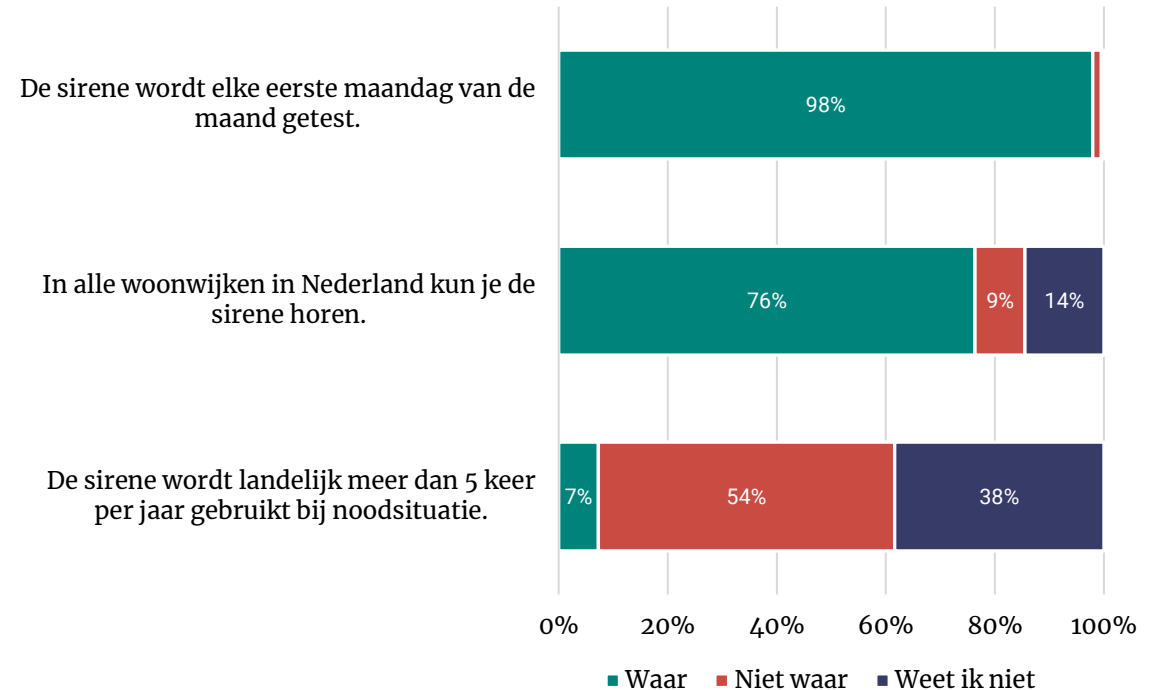
Bijna iedere Nederlander weet dat de sirene elke eerste maandag van de maand wordt getest (98%). Driekwart (76%) denkt dat het waar is dat de sirene in alle woonwijken in Nederland te horen is. De werkelijkheid is dat in de meest gunstige situatie (wanneer ramen open staan), de sirene ongeveer 75 procent van de Nederlanders kan bereiken.

Een klein deel (7%) denkt dat de sirene landelijk meer dan 5 keer per jaar wordt ingezet bij een noodsituatie. Het klopt dat de sirenes beperkt worden ingezet (los van de tests). De laatste keer dat de sirene werd ingezet was in 2021.

De bekendheid met het testen van de sirene is onder alle groepen Nederlanders hoog. Jongeren (tussen de 18 en 34 jaar) denken iets vaker dat de sirene in alle woonwijken van Nederland te horen is (83%) dan 65-plussers (71%). Bewoners van verschillende type woonwijken (lopend van vooroorlogse wijken tot recente nieuwbouw) verschillen hierin ook niet significant van elkaar.

De verschillende groepen Nederlanders hebben ook hetzelfde beeld van het aantal keer dat een sirene wordt ingezet bij een noodsituatie.

Figuur 6. Welke stellingen zijn volgens u waar en welke zijn niet waar?

Ruim acht op de tien ziet de sirene als een goed en betrouwbaar waarschuwingmiddel

Ruim acht op de tien (88%) Nederlanders zien de sirene als een goed middel om burgers te informeren bij een noodsituatie. Voor acht op de tien (82%) voelt de sirene ook als een betrouwbaar middel om gewaarschuwd te worden en geeft het een veilig gevoel dat de sirene wordt ingezet bij een noodsituatie (78%).

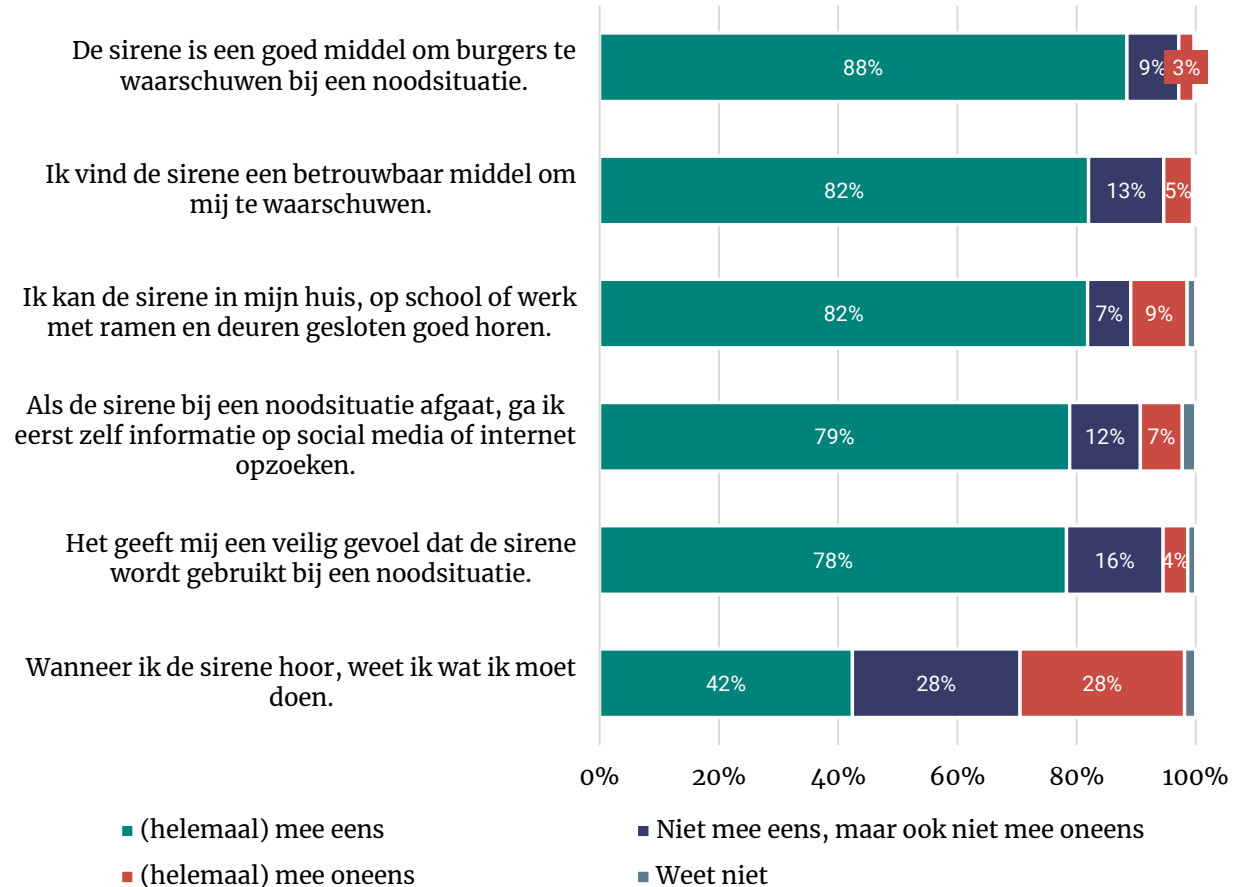
De sirene is volgens Nederlanders over het algemeen goed te horen, acht op de tien zeggen deze op verschillende plekken te kunnen horen, met gesloten ramen.

Vier op de tien (42%) zeggen te weten wat ze moeten doen als ze de sirene horen en acht op de tien (79%) gaan eerst zelf informatie opzoeken op social media of internet als de sirene afgaat.

De helft van 35-64 jarigen weet naar eigen zeggen wat ze moeten doen als de sirene afgaat. Dit percentage is hoger dan onder de 65-plussers (34%).

De lokale rampenzender is onderdeel van het handelingsperspectief als de sirene afgaat. Uit sheet 5 blijkt dat jongeren (tussen de 18 en 34 jaar) het minst bekend zijn met de lokale rampenzender (23% is hier bekend mee). Wanneer in het algemeen wordt gevraagd wat men moet doen als de sirene afgaat, is de kennis onder 65-plussers juist het laagst (34%), onder jongeren is dit 40 procent.

Figuur 7. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

42 procent van de Nederlanders geeft aan te weten wat te doen als de sirene afgaat

Ruim vier op de tien Nederlanders (42%) zeggen te weten wat ze moeten doen als de sirene afgaat. Hierbij geven ze de volgende antwoorden:

- Ramen en deuren sluiten;
- Naar de televisie en radio luisteren, checken van het nieuws (online / sociale media);
- Binnen blijven;

Sommige Nederlanders noemen meerdere acties in hun antwoord:

‘Ramen en deuren gesloten houden

Rampenzender/site op zoeken voor meer informatie aangaande de specifieke gebeurtenis’

‘Binnen blijven – ramen en deuren gesloten houden’

Sommige mensen noemen alleen nagaan wat eraan de hand is: *‘via social media, tv, radio uitvinden wat er aan de hand is.’*

Advies Rijksoverheid

Wanneer de sirene afgaat, betekent dit officieel dit dat men:

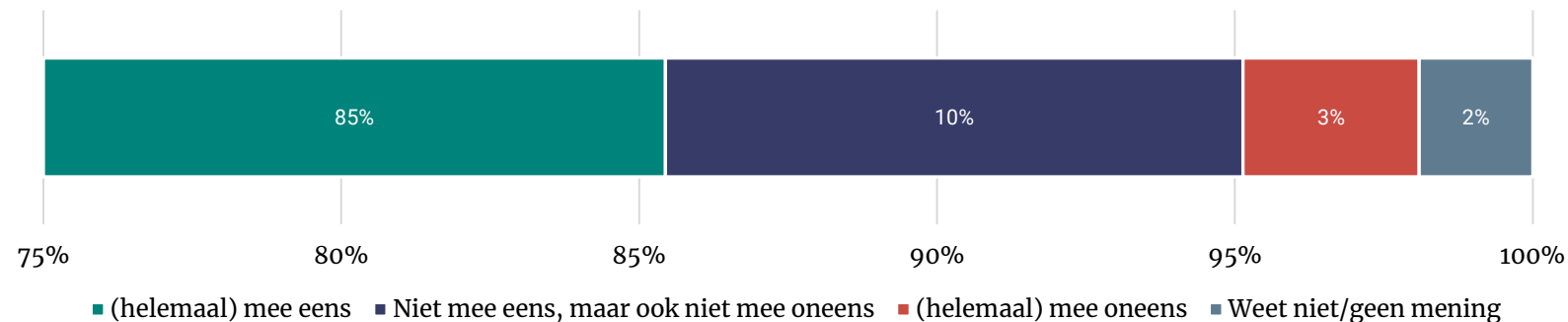
1. Naar binnen moet gaan;
2. Ramen en deuren moet sluiten;
3. De rampenzender moet aanzetten.

Acht op de tien vertrouwen erop dat NL-alert voldoende informatie geeft

Ruim acht op de tien Nederlanders zijn het er (helemaal) mee eens dat NL-Alert hen voldoende informatie geeft tijdens een noodsituatie. Drie procent is het hier (helemaal) mee oneens. Een tiende staat hier neutraal tegenover.

Figuur 8. Ik vertrouw erop dat een NL-Alert bericht mij voldoende informatie geeft tijdens een noodsituatie

- Nederlanders onder de 50 hebben iets meer vertrouwen dat NL-Alert hun voldoende informatie geeft (88-89%) dan 65-plussers (81%).

80 procent zegt dat ze het afgelopen jaar een NL-Alert testbericht hebben ontvangen op de mobiele telefoon.

- Er zijn verschillen naar leeftijd: 89 procent van de 18-34 jarigen zegt een testbericht te hebben gehad, tegen 72 procent van de 65-plussers.
- Een groter deel van de middelbaar en hoogopgeleiden (beiden 83%) zeggen een testbericht te hebben ontvangen, in vergelijking tot laagopgeleiden (72%).
- Uit de bereikmeting van het NL-Alert testbericht van december blijkt dat het daadwerkelijke bereik op 90 procent lag.

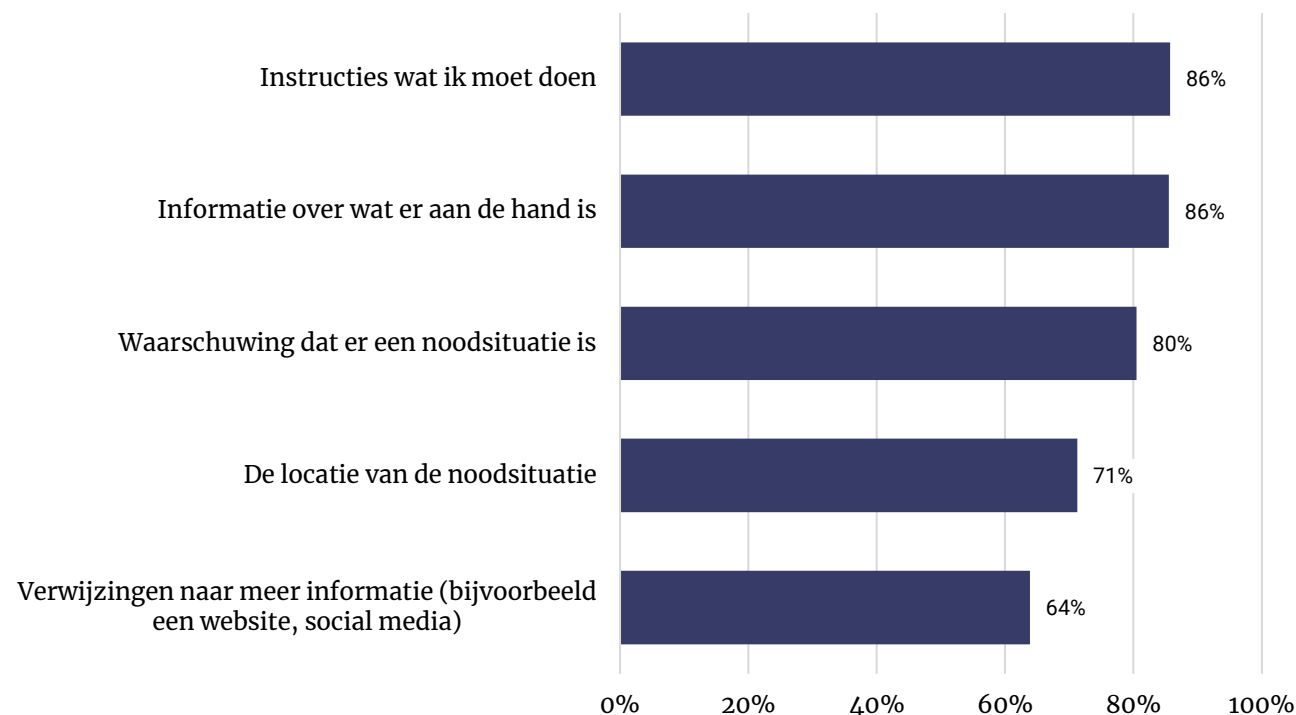
Informatie wat er aan de hand is en instructies grootste informatie behoefte

Bijna negen op de tien (86%) Nederlanders willen instructies in een NL-Alert ontvangen over wat ze moeten doen. Een even groot deel (86%) wil informatie ontvangen over wat er aan de hand is. **Acht op de tien** willen een waarschuwing dat er een noodsituatie is, zeven op de tien zouden de locatie van de noodsituatie willen ontvangen en bijna twee derde wil verwijzingen naar meer informatie.

Voor alle vormen van informatie geldt dat verhoudingsgewijs meer jongeren tussen de 18 en 34 jaar deze informatie willen ontvangen dan 65-plussers, en waarschuwingen, instructies en de locatie van de noodsituatie meer dan 50- t/m 64-jarigen.

Hoogopgeleiden zouden vaker instructies willen ontvangen over wat ze moeten doen (90%), evenals waarschuwingen dat er een noodsituatie is (86%) en verwijzingen naar meer informatie (72%), in vergelijking met laag- en middelbaar opgeleiden.

Figuur 9. Wat voor informatie zou u in een NL-Alert bericht willen ontvangen op uw telefoon?

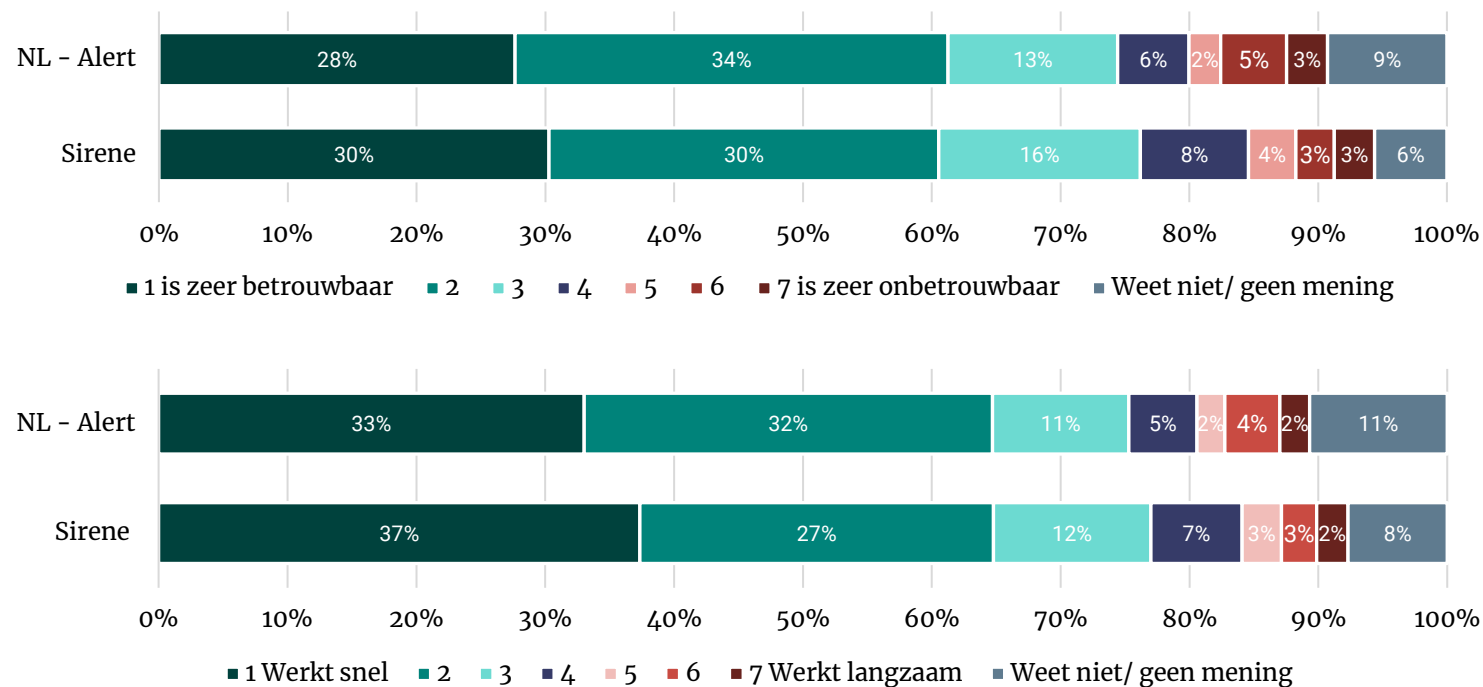

NL-Alert en sirene volgens inwoners even betrouwbaar en snel

Nederlanders vinden NL-Alert en de sirene nagenoeg even betrouwbaar. Driekwart van de Nederlanders vindt NL-Alert (75%) en de sirene (76%) betrouwbaar tot zeer betrouwbaar (1-3 op een schaal van 1 tot 7). **Tien procent** vindt beide middelen (zeer) onbetrouwbaar (5-7).

Eveneens driekwart (76%) vindt dat NL-Alert en de sirene snel werken (1-3). **Acht procent** vindt dat NL-alert en de sirene langzaam werken (5-7).

Figuur 10. Kunt u aangeven welke stelling het meest overeenkomt met uw mening?

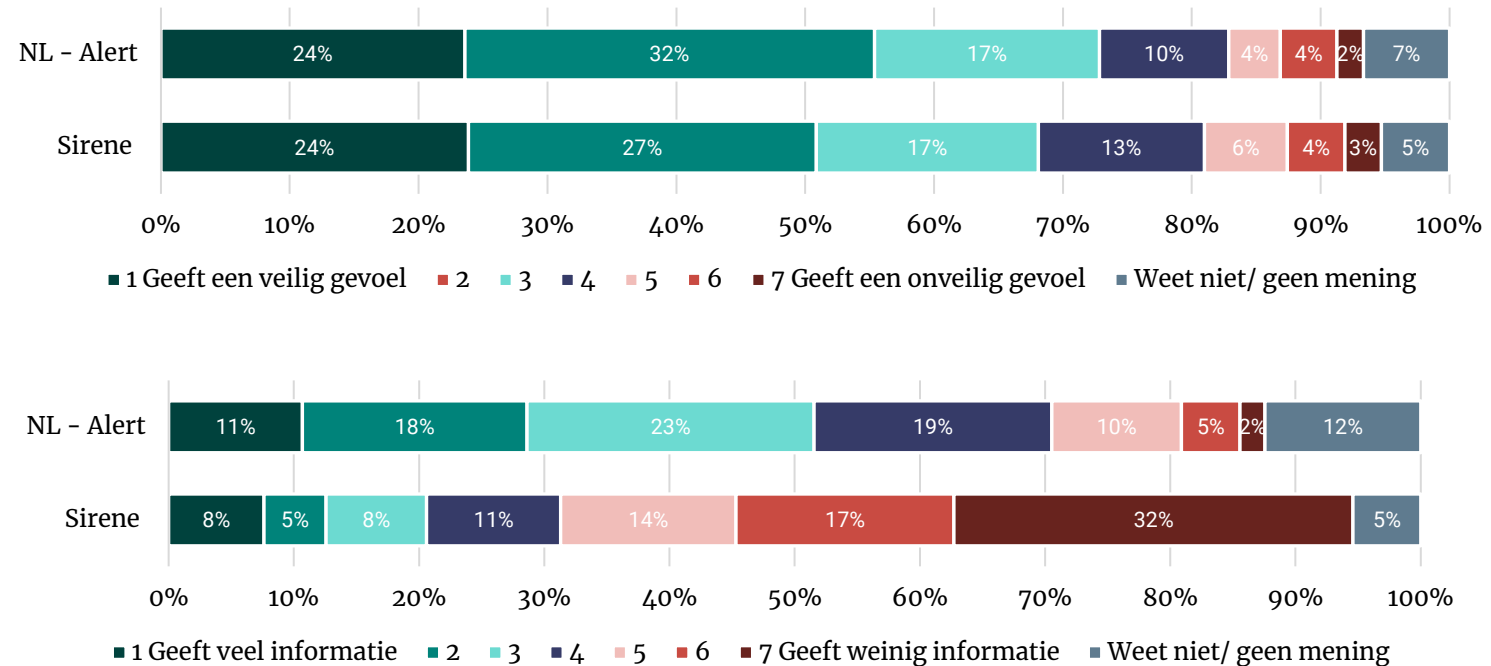

NL-Alert geeft volgens Nederlanders meer informatie dan de sirene

Bijna drie kwart (73%) van de Nederlanders vindt dat NL-Alert een veilig gevoel geeft (1-3 op een schaal van 1 tot 7). Tien procent is van mening dat het een onveilig gevoel geeft (5-7). Een tiende staat hier neutraal in (4). Bijna zeven op de tien (68%) vinden dat de sirenes een veilig gevoel geeft. Voor 13 procent geeft de sirene een onveilig gevoel en 13 procent staat hier neutraal in.

Ruim de helft (52%) is van mening dat NL-Alert veel informatie geeft (1-3). Bij de sirene is dit met 21 procent duidelijk lager. Zeventien procent vindt dat NL-Alert weinig informatie geeft, ten opzichte van 63 procent bij sirenes.

Figuur 11. Kunt u aangeven welke stelling het meest overeenkomt met uw mening?

Middelbaar en hoogopgeleiden ervaren wat meer een veilig gevoel van de sirene dan laagopgeleiden

18 tot en met 34 jarigen (35%) vinden NL-Alert vaker zeer betrouwbaar dan de oudere leeftijdscategorieën, hiervan vindt ongeveer een kwart NL-Alert zeer betrouwbaar.

Inwoners onder de 65 jaar vinden de sirene een veiliger gevoel geven dan 65-plussers (20%).

Inwoners van een risicogebied (11%) zijn vaker neutraal als het gaat om de betrouwbaarheid van NL-alert dan inwoners die niet in een Hoog-risicogebied wonen (5%).

Middelbaar opgeleiden (29%) en hoogopgeleiden (29%) zijn meer van mening dat de sirene een veilig gevoel geeft dan laagopgeleiden (19%). Laagopgeleiden (11%), en middelbaar opgeleiden (9%) vinden vaker dan hoogopgeleiden (4%) dat de sirene veel informatie geeft. Hoogopgeleiden vinden juist vaker dan de sirene weinig informatie geeft (22%) dan laagopgeleiden (12%) en middelbaar opgeleiden (16%).

Onderzoeksverantwoording

Doelgroep

Het onderzoek is gehouden onder Nederlanders van 18 jaar en ouder die lid zijn van het I&O Research Panel. Er zijn 2.700 personen benaderd voor dit onderzoek.

Steekproef

Uit dit panel is een gestratificeerde steekproef getrokken, op de achtergrondkenmerken leeftijd, geslacht, opleiding, migratieachtergrond en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2021.

Benadering deelnemers onderzoek

Deze respondenten zijn via een e-mail met een link naar de online vragenlijst uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek.

Veldwerkperiode en respons

De dataverzameling voor dit onderzoek liep van maandag 6 maart tot en met dinsdag 7 maart. Van de 2.700 benaderde personen, hebben 1.497 personen de vragenlijst ingevuld. Dit komt neer op een respons van 55 procent. Van de deelnemers zijn 102 personen woonachtig in een Hoog Risicogebied, dat wil zeggen in een straal van 10 kilometer rondom Borssele, Moerdijk en Chemport Europe.

Weging en marges

Op de data is een weging (op randtotalen) toegepast op de achtergrondkenmerken: leeftijd, geslacht, opleiding, migratieachtergrond, stemgedrag bij de Tweede Kamer verkiezingen in maart 2021 en regio (op basis van de Nielsen 4- indeling van het CBS). De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee komen de verhoudingen in de steekproef op deze achtergrondkenmerken overeen met de werkelijke verhoudingen onder de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder.

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. De onzekerheidsmarge is bij 1.497 respondenten +/- 2,5 procent. Bij een uitkomst van 50 procent kunnen we met 95 procent betrouwbaarheid zeggen dat het werkelijke percentage in de Nederlandse bevolking ligt tussen 47,5 procent en 52,5 procent.

Colofon

Datum

15 maart 2023

Opdrachtgever

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Rapportnummer

2023/038

Auteurs

Sarah Bruijn

Gwendolyn van Straaten

I&O Research Enschede

Zuiderval 70

Postbus 563

7500 AN Enschede

T (053) 200 52 00

E info@ioresearch.nl

KvK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55

1019 GM Amsterdam

T (020) 308 48 00

E info@ioresearch.nl